

Oponentský posudek na bakalářskou práci studentky Martiny Jelínkové „Vybrané motivy novely Mechanický pomeranč pohledem Aristotelovy etiky“.

Vypracoval: doc. Hynek Bartoš, PhD.

Studentka se ve své práci zaměřuje na etické otázky týkající se příčin špatného jednání, možností svobodné volby mezi dobrem a zlem a rozlišení mezi člověkem špatným, který zasluhuje trest, a člověkem nemocným, který potřebuje léčbu. Vychází z psychologické analýzy jednání Alexe, hlavní postavy Burgessovy novely „Mechanický pomeranč“, mladého násilníka, který podstoupí averzivní léčbu („Ludovicovu metodu“), díky které již není schopen činit ani přihlížet násilí. Studentka analyzuje Alexovo jednání před a po léčbě a snaží se Alexův psychologický profil porovnat s Aristotelovým rozlišením mezi člověkem nevázaným (*akolastos*) a nezdrženlivým (*akratés*).

Práce je dobře a srozumitelně napsaná, kromě Burgessova a Aristotelova textu vychází v omezené míře také ze sekundární literatury. Přestože jsou závěry srovnání Burgessova Alexe s Aristotelovými analýzami špatného jednání většinou negativní, jinými slovy že jsou Aristotelovy kategorie jen těžko aplikovatelné na jednání Alexe (Alexův charakter je hybridem mezi člověkem neuměřeným a nezdrženlivým/shpatným), považují práci za celkově zdařilou a filosoficky velmi podnětnou.

Je škoda, že se autorka nevěnovala otázce, jakou roli ve „špatném“ jednání hrají farmaka, a to jak v případě Alexe (před násilným jednáním se zpravidla posilňuje neznámou substancí, jiná neznámá substance - vyvolávající bolestivé stavy - je součástí Ludovicovy metody), tak u Aristotela (nezdrženlivý lidé se podobají opilcům).

S tezí (str. 32), že koncept špatného jednání motivovaného touhou po překročení zákona je klasické antické filosofii cizí, lze do určité míry polemizovat. Například odkazem na sofisticko-politicko-filosofickou debatu druhé poloviny pátého st. př. n. l. formulující protiklad mezi *fysis* (tedy přírodou a přirozeností) a *nomos* (zvykem/zákonem). Podle některých tehdejších autorit je vše, co je podle zákonů a konvencí, protikladné tomu, co je přirozené (a tudíž i dobré a žádoucí). Příkladem člověka, který obhajuje jednání v zájmu své vlastní přirozenosti bez ohledu na lidské normy (a v jistém smyslu i v přímém protikladu k nim), je Platónův Kalliklés v dialogu Gorgiás nebo Trasymachos v první knize Platónovy Ústavy.

Na str. 26 autorka tvrdí, že Aristotelés připouští vyléčitelnost špatného člověka skrze bolest (což by mohlo odpovídat Ludovicově metodě), ovšem v citované pasáži *EN* 1180a12 Aristotelés explicitně mluví o názoru jiných autorit („Právě proto jsou někteří názoru...“, pravděpodobně odkaz na Platónovy Zákony 722d). Aristotelés tento názor zmiňuje proto, aby podpořil tvrzení, že potřebujeme zákony, které by se zabývaly výchovou mládeže a občanů vůbec. K možnosti výchovy skrze bolestivé tresty však za sebe neříká nic, nakolik je mi známo.

Celkově práci hodnotím jako velmi dobrou až výbornou.